Anul LXXXVII — Sibiu, 15 Octommvrie 1939 — Nr. 42

BIBLIOTECA CENTRALĂ A ASOCIAȚIUNII SIBIIU

2 ex. (Of.)
Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român
Str. Șaguna 8 Sibiu

Telegraful Roman

Organ național-bisericesc — Intemeiat în 1853 de M

APARE SĂPTĂMÂNAL

Abonamentul: Un an 500 Lei. — Șase luni 250 Lei. — Trei luni 125 Lei. — Pentru străinătate un an 900 Lei. — Pentru America 8 Dolari.

Articole și corespondențe se adresează **Redacției** Telegraful Român, Sibiu, strada Mitropoliei Nr. 45. — Scrisori nefrancate se refuză. — Articole nepublicate nu se înapoiază.

Prețul inserțiunilor un șir petit 6 Lei pentru odată, dacă se publică de mai multe ori se dă rabatul cuvenit.

Abonamentele și inserțiunile se adresează **Administrației** ziarului Telegraful Român, Sibiu, strada Mitropoliei Nr. 45

Timpuri de încercare

Răsboiul și amenințarea lui a cuprins ca un prelungit cutremur continentul european. Tot ce-a construit omul, tot ce-a format temelie de nădejde și de siguranță pentru el, inclusiv viața lui pe pământ, îi apar așa cum sunt în realitate: lucruri fragile, nesigure, jucării ușor de sfărâmat de vântul care se cheamă răsboi. Un Sf. Părinte spune undeva că Dumnezeu te lovește câteodată în ceea ce ți-e mai scump pe lume, în ceeace forma cea mai mare mândrie și nădejde a ta, îți ia uneori și ultimul stâlp sau ultima podea de care te sprijineai, pentruca în felul acesta să vezi că nu-i îngăduit să-ți pui nădejde tare în altceva, decât în Dumnezeu. Numai când ai îndrăsneala să renunți dela orice sprijin, dela orice punte creată, iubirea și credința ta se îndreaptă nevămuită spre Dumnezeu. Numai atunci vezi că singur Dumnezeu îți poate fi cu adevărat mână tare și sprijinitor puternic.

Acesta e rostul încercărilor: să-ți arete fragilitatea și neputința lucrurilor pământești. Prin aceasta Dumnezeu îți deschide ochii, până îți mai poate fi aceasta de folos, să nu crezi prea mult în ajutorul lor. Ar fi cu adevărat trist să ne arate Dumnezeu neputința lucrurilor pământești deabia la judecata Sa. In milostivirea Sa ne arată deacuma aceste lucruri pământești — de multeori cu aparențe atât de durabile — în lumina în care ne vor apărea ele la socoteala din urmă.

Orice încercare aspră și cu deosebire răsboiul vine asupra omului ca un adevărat cutremur, atât prin faptul că surpă într'o clipă cu huruit puternic lucruri socotite până atunci masive și trainice, cât și pentrucă ne amețește prin rapiditatea cu care ne-a pus într'altă situație și încă într'una în care ni se pare că nu ne mai putem sprijini de nimic și ne cufundăm în neant.

Pentru cine n'are credință cutremurul ține cât durează și încercarea sau răsboiul. Celce crede își găsește însă repede un sprijin mai puternic, care nu mai poate fi surpat de nimic: pe Dumnezeu. Ba pentru cel ce și-a întărit credința prin silințele de mai înainte, nici prima lovitură a răsboiului nu vine ca un cutremur atât de înfricoșat.

Nu toate situațiile în care ne este dat să trăim pe pământ sunt aduse de Dumnezeu, sau numai de Dumnezeu. Dar înțelepciunea dumnezeească a orânduit astfel condițiile vieții pământești, încât oricari și oricum ar fi ele, pot servì omului de mijloc prin care să cunoască pe Dumnezeu, să se apropie de El, să se pregătească pentru viața cea de dincolo. Serafim de Sarov, marele sfânt rus din veacul al 18-lea, compară viața pământească cu un timp în care se pot face neîncetat vânzări de bunuri din lumea aceasta și cumpărări de bunuri viitoare. E un timp care poate fi folosit pentru o înțeleaptă negustorie, pentru un schimb precaut necontenit.

Precum orice negustor isteț caută să schimbe mereu bunurile mai puțin sigure, mai greu de conservat, în bunuri mai trainice, așa va căuta omul înțelept să transforme fără încetare lucruri trecătoare din lumea aceasta în valuta fortisimă a bunurilor veșnice. Cu câte un obiect de mică importanță și trecător, cu câte o monetă de puțină valoare, date săracilor, cumpărăm bunuri spirituale de cari ne vom bucura în veci. Pe munca unor ani puțini, care poate nu e în stare prin sine să ridice o casă mai încăpătoare și care să dureze două sute de ani, ne cumpărăm lăcaș etern, înzestrat cu podoabe cum nu se găsesc pe lumea aceasta.

Cu lucruri mici și stricăcioase, cu sforțări cari prin ele nu pot crea un fir de păr, Dumnezeu a orânduit să putem dobândì conforturi și capitaluri nesfârșite, bunuri cari să ne facă cu adevărat și pe veci fericiți. Dumnezeu a binevoit să facă cu noi un târg, în care noi să dăm atât de puțin, iar El atât de mult. Un târg în care se manifestă cu prisosință grația și bunătatea lui Dumnezeu. El valorifică la un preț atât de mare, lucruri cari în sine sunt atât de neînsemnate. Viața noastră într'un trup atât de fragil, eforturile noastre atât de liliputanice privite de sus și după efectele lor naturale, anii noștri de viață atât de puțini, toate acestea sunt prețuite de Dumnezeu într'un mod atât de generos, încât sunt puse în cumpănă cu valorile absolute, dumnezeești și veșnice.

Toate gândurile, faptele, intențiunile noastre bune, sunt în acelaș timp atât de mici și totuși uriaș de mari. Sunt numai mici pentru necredinciosul care nu admite un Dumnezeu care să le amplifice și să le coteze cu valuta forte a cerului. Dar sunt mari, prin voia și orânduiala lui Dumnezeu, care le schimba cu bunurile spirituale de-o valoare ce întrece tot ce-i pe lume.

In toate stiuațiile în cari suntem așezați putem face această negutătorie întemeiată pe mila și pe harul lui Dumnezeu. In timpurile bune putem da muncă și omenie pentru cele cerești, în timpurile grele mai putem da și răbdare și suferință și mai multă ajutorare a aproapelui. Chiar în timpurile grele avem mai multe lucruri trecătoare și împrejurări mai favorabile cu cari ne putem câștiga comoară în cer. In astfel de timpuri vedem mai limpede că lucrurile lumii acesteia nu sunt un capital durabil, și deci e bine să ne grăbim a le schimba pentru capitalul ceresc. Vedem azi mai bine cât de șubrede, cât de trecătoare, cât de slabe și de fără valoare intrinsecă sunt aceste lucruri inclusiv viața noastră pământească. Deci vedem mai ușor că nu e bine să ne legăm de ele ca de bunurile definitive, căci dacă vor pierì, cu ce vom rămânea?

Credința creștină în Dumnezeu ne descopere o altă valoare a lor: aceea de marfă de schimb, de lucruri, cu cari putem cumpăra bunuri de valoare uriașe. Cu conținutul și cu fapta fiecărei clipe pământești ce ne-o dă Dumnezeu, să facem neîncetat cumpărare de bunuri ce nu trec. Valoarea mare de schimb și exclusiv de schimb a clipelor vieții noastre, să nu ne înșele cumva să credem că e bine să ținem deocamdată această marfă așteptând un timp, când o vom putea schimba și mai avantajos. Conținutul și posibilitățile noastre din orice clipă poartă în așa măsură caracterul exclusiv al unei marfe de schimb, că prețul ce se dă pe ea e cu atât mai mare cu cât se schimbă mai repede. Acest caracter se mai arată și în aceea că orice conținut și putință a clipei dacă n'am schimbat-o la timp, am pierdut-o, ni s'a dus din mână.

Am avut adineauri ocazia să ajut un sărac și nu l-am ajutat cu gând ca mai am vreme, cine știe dacă voi mai avea posibilitățile în viitor și chiar de voi avea, o clipă dintre celelalte am pierdut-o, capitalul meu în cer va fi mai mic.

Să nu ne speriem că trecem prin vremuri grele și să nu așteptăm încordați, nefăcând nimic, timpuri mai bune pentru activitatea noastră. Timpul acesta și numai acesta e al nostru. De va trece, dintr'al nostru va trece, din capitalul pământesc ce ne este pus la dispoziție pentru a-l preschimba în capital ceresc. Să folosim, adecă să cheltuim cu lăcomie, cu scumpătate fiecare clipă. Să socotim că acesta ne este timpul cel mai scump.

Să ne rugăm fiecare să vie timpuri mai bune pentru oameni. Dar pentru mine să socotesc că acesta e timpul cel mai bun, clipele cele mai bogate în posibilități.

D. STĂNILOAE

* FOIȘOARA *

Arta religioasă în satele Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu. Bisericile de lemn și conținutul lor *

Intre 1—20 Septemvrie am cercetat bisericile de lemn din protopopiatele Dobra, Geoagiu, Hunedoara, Orăștie și Jiu, în total 60. Imprejurările de călătorie erau mai grele decât în nordul județului. Cu mașina numai în puține locuri s'a putut călători, mai mult am parcurs cu căruță țărănească, călare și pe jos, pe drumuri neînchipuit de rele și uneori periculoase. De două ori am sburat din căruță, în ziua penultimă mi-s'a întâmplat un accident la picior. De trei ori am ajuns după 2 noaptea cu căruța la locul unde eram găzduit, după un drum de 7—8 ore. Odată a trebuit să fac un drum de 30 km pe jos noaptea.

Cu toate aceste neajunsuri mi-am îndeplinit cu plăcere misiunea astfel, că am terminat cu vizitarea tuturor bisericilor de lemn din județ. Mi-am luat notele necesare despre starea, vechimea și valoare în istoria artei a fiecăreia, am inventariat conținutul bisericilor (ceeace era demn de relevat) cu scopul de a se ține în evidență și a apăra aceste obiecte de cult de dispariție ori alterare. S'au făcut vreo 170 fotografii. Deși teritoriul parcurs în vara aceasta este considerabil mai mare decât cel din anul trecut, numărul bisericilor de lemn este mai mic: 60 față cu 80. Și din punct de vedere al istoriei artei cele din nordul județului sunt mai importante, dela Mureș spre sud lipsesc arcadele, ușile sculptate sunt foarte rare, asemenea chivoturile cu grijă lucrate. Totuși observăm și anume particularități: d. ex. streașina nu se reazimă pe fluturi, ci simplu, pereții uneori sunt sprijiniți de bârne verticale, (d. ex. Almășel, Groși), tinda este uneori formată din scânduri vertical așezate (de ex. Ferigi, la Muncelul mic) față de vest e acoperită cu șindrilă; în locul stejarului ca material de construcție în sud găsim frasin și brad, ori fag, uneori alternate. Alături de biserici găsim un dreptunghiu format din bârne, cari servesc ca bancă. Față cu nordul județului crucile de drum și de lângă biserici (rugile) sunt aici foarte numeroase și uimitor de decorate, în protopopiatul Hunedoarei mai ales în unele comune (de ex. Poenița-Voinii, Ghelar) în curtea aproape fiecărei case se găsește câte-o rugă artistic lucrată. Portul femeiesc este asemenea mai bogat, arhaic și interesant decât în nord.

Un număr mare de biserici de lemn azi nu mai prezintă interes *din cauza restaurării rele* făcute în anii trecuți, acoperindu-le cu țiglă și tinichea, tencuind exteriorul și interiorul: inovații cari sunt contra tradiției și contra caracterului lemnului. Forma veche a turnului: cu arcade, coif înalt, scânduri cioplite din jos de arcade, în exemplarele mai noui s'a abandonat în favorul unor soluții primitive, la cele vechi restaurarea turnului a stricat totul. La restaurarea ori ridicarea turnurilor va trebui în viitor să se aibă în vedere forma veche cu galerie de arcade, coif înalt și scânduri cioplite de ex. Bunești, Băcăinți, Găunoasa. Un fapt surprinzător este, că la unele biserici inscripțiile și ușa artistic cioplită au fost acoperite cu tencuială ori var, ori au fost tăiate fără milă cu scop de a mări ușa. Am liberat un număr de inscripții și decoruri sculpturale de tencuială (de ex. la Porcurea, Bulbuc), *este de dorit ca asemenea acoperiri să înceteze în viitor*, este dăunător pen-

* Publicăm un extras, din Referatul către I. P. S. Sa Mitropolit NICOLAE, al dlui profesor Dr. C. Petran din Cluj, asupra inventarierii obiectelor de cult și a bisericilor vechi din județul Hunedoara, din călătoria de studiu, întreprinsă în vara acestui an.

Referatul cuprinde informații prețioase asupra unor comori naționale neglijate și cari se distrug prin ignoranță și lipsă de pietate.

Preoții noștri sânt invitați să citească cu atențiune acest referat. — RED.

Ziua Naşterii M. Sale Regelui

Luni, în 16 Octomvrie 1939, iubitul nostru Suveran împlineşte vârsta de 46 ani.

M. Sa Regele II, în clipele grele şi primejdioase ale vremii, prin înţelepciunea minţii Sale, a dat neamului românesc putinţa de a-şi deschide drumuri nouă de propăşire şi consolidare.

Inţelegător al timpurilor schimbate, tinerul Suveran al românilor, plin de avânt şi energie, conduce cu strălucire munca de înoire şi întărire a ţării, care vrea să-şi îndeplinească rostul ei între statele Europei.

Biserica ortodoxă română şi slujitorii ei se bucură din adâncul inimii, când Suveranul îş dovedeşte mereu părintească atenţiune pentru biserica strămoşească şi poporul său.

Astăzi mai mult ca ori când, această biserică aduce urarea omagială ca Cel Atotputernic să înzilească şi de aici înainte pe M. Sa Regele cu viaţă lungă şi bună sănătare.

Binecuvântarea cerească să coboare asupra Lui şi a întregii Familii Domnitoare!

Nr. 10.783/1939

Aviz oficial

Parohiile vacante, de clasa III-a (treia), Apoldul de sus din protopopiatul Mercurea şi Bârghiş, din protopopiatul Agnita, se întregesc prin numire de către Consiliul arhiepiscopesc.

Ceice doresc a ocupa una dintre aceste parohii, îşi vor înainta cererea pentru numire la Consiliul nostru arhiepiscopesc din Sibiu, în termin de 15 zile dela prima publicare în Telegraful Român.

Preoţii în funcţiune, vor anexa la cerere «*curiculum vitae*», iar clericii vor anexa toate documentele ce se pretind la o cerere de concurs.

Sibiu, din şedinţa secţiei bisericeşti, a Consiliului arhiepiscopesc, ţinută la 10 Octomvrie 1939.

Consiliul arhiepiscopesc

Manifestaţii culturale şi naţionale la graniţa de nord-vest a ţării

In decursul lunii Septemvrie anul acesta s'a făcut impunătoare manifestaţii la graniţa de nord-vest a ţării, cu ocazia sfinţirilor de biserici şi vizitaţiunilor canonice, săvârşite de P. S. Sa *Dr. Vasile Stan*, episcopul ortodox al Maramurăşului.

La aceste manifestaţii, dela apa Tisei, au participat mii de români, străjeri ai graniţelor noastre; iar armata Impăratului ceresc (preoţii) strâns unită cu armata împăratului pământesc (ostaşii M. Sale Regelui Carol II) s'au înfrăţit la aceste prilejuri spre deplină reuşită.

Inceputul s'a făcut cu sfinţirea bisericii ortodoxe din *Valea-Hotarului-Maramurăş*.

Urmează o serie de sfinţiri de biserici în *coloniile* româneşti, aşezate dealungul frontierei Sătmarului. In 8 Septemvrie a. c. s'a sfinţit biserica ortodoxă din colonia *Livada*, jud. Satu-Mare. Pe tot parcursul, Prea Sfinţitul Vasile e însoţit de dl prefect al judeţului, colonel *Simeon Coman*, de dna maior *Lidia Buznea*, prezidenta societăţii ortodoxe a femeilor române „Altarul", de consilierii referenţi *A. Latiş* şi *I. Rujdea*, de protopopul locului *Ciorogariu* şi alţii. Armata, în frunte cu escadroane de călăraşi, încadrează maşina Prea Sfinţitului. Muzica militară contribue la înălţarea praznicului. In prezenţa autorităţilor din Satu-Mare şi prezenţa mulţimii credincioşilor, Prea Sfinţitul, înconjurat de un mare sobor de preoţi, purcede la târnosirea noului lăcaş de închinare. După săvârşirea sfintei liturghii, P. S. Sa mânecând dela cuvintele: „Din Ana astăzi ca o floare de Dumnezeu săditä a răsărit mântuire oamenilor, Născătoarea de Dumnezeu", vorbeşte credincioşilor despre Fecioara Maria-Maica milostivirii, Biserică sfinţită şi Rai cuvântător.

După masă, maşinile cu întreaga suită, pleacă dealungul frontierii, spre colonia *Drăguşeni*, unde se pune temelia unei noui biserici ortodoxe. După sfinţirea apei şi punerea pietrii fundamentale, P. S. Sa vorbeşte credincioşilor despre rolul bisericii strămoşeşti în viaţa neamului nostru: „In vremuri grele, spune Prea Sfinţitul, scăparea şi alinarea suferinţelor numai în Casa lui Dumnezeu o aflăm. Cea mai arzătoare dorinţă a omului este de a se împreuna cu Dumnezeu. Putinţa i-o dă Biserica prin Tainele ei". — Bucuria credincioşilor colonişti nu se poate descrie.

A doua zi, 9 Septemvrie, urmează două vizitaţii canonice: în parohia *Lazuri* înainte de masă, şi în punctul de frontieră *Halmeu*, după masă. Aici P. Sf. e găzduit în casa ospitalieră a preotului ortodox Constantin Vârlan până a doua zi. La recepţia, ce s'a făcut imediat după sfânta slujbă, au luat parte şefii serviciilor, comandanţii de unităţi şi fruntaşii celorlalte confesiuni, urând Prea Sfinţitului bun sosit şi asigurându-l de tot devotamentul. P. S. Sa răspunde pe rând tuturor, îndemnându-i la muncă armonioasă pentru binele patriei comune. Urmează masa frăţească într'o atmosferă de cald creştinism şi patriotism. A doua zi, Dumineca dimineaţa, 10 Septemvrie a. c. caravana misionară porneşte în zorii zilei spre culmile înalte ale ţării Oaşului, spre cătunul *Văgaş*, pentru sfinţirea bisericii de lemn ridicată la hotar.

In 14 Septemvrie, neobositul vlădică al Maramurăşului, cu suita sa, descinde în comuna *Seini*. Aici avem o parohie în formaţie; dl general *Georgescu Pion* a pregătit o tribună impozantă în mijlocul pieţii pentru celebrarea sfintei liturghii sub cerul liber. In adânc simţita sa predică P. S. Sa tratează subiectul potrivit cu însemnătatea zilei: „Crucea, simbolul jertfei şi eroismului creştinesc şi românesc".

Dumineca următoare, 17 Septemvrie, s'a făcut în comuna *Gelu* (Satu-Mare) sfinţirea bisericii ortodoxe române şi a căminului cultural, ambele ridicate prin lucrarea câtorva oameni de inimă. Colonia Gelu e sat model de colonişti, urmaşi ai lui Horea, aduşi din munţii Apuseni cu preot cu tot. Biserica este opera părintelui *Ion Ursu*, ajutat de mai mulţi credincioşi. Serviciul religios a fost oficiat de un sobor de preoţi în frunte cu P. S. Sa episcopul Vasile, care a vorbit apoi poporenilor despre valoarea morală a sufletului şi nemurirea lui.

La ora 2, în sala mare a căminului, s'a dat o masă, unde s'au rostit câteva cuvântări bine gândite.

Pr. **Iosif Ţint**

Dr. Nicolae Schiau

In dimineaţa zilei de 6 Octomvrie s'a stins în vârstă de 65 ani din viaţa pământească, spre surprinderea îndurerată a tuturor celor ce l-au cunoscut, distinsul prodecan al baroului din Sibiu, omul cu suflet nevinovat şi de toţi iubit, creştinul practicant, un reprezentant de seamă al vechei societăţi şi al tradiţiei noastre celei bune, Dr. Nicolae Schiau. Era o bucurie să-l vezi şi să-l întâlneşti, pururea senin şi bun, străin de tot ce-i intrigă socială şi combinaţii rafinat calculate în vederea câştigului sau a succesului. In el vedeai împăcate cele cari par aproape imposibil de împăcat: pe omul legii şi pe omul cu suflet cald, lipsit de viclenie şi de interes, pe omul de omenie.

Fiu devotat al bisericii, nu lipsea aproape niciodată dela sfânta liturghie, participa la toate manifestările bisericeşti şi se interesa de toate problemele Bisericii. Ginere al marelui român memorandist şi venerabilului preot, Nicolae Cristea, fost consilier arhiepiscopesc, Dr. Nicolae Schiau a prelungit în familie atmosfera preoţească, crescându-şi copiii în cel mai creştinesc duh.

Deaceea apreciindu-i dragostea faţă de Biserică, Arhiepiscopia noastră îl avea între consilierii arhiepiscopeşti onorifici şi ca jurisconsult. Iar la înmormântarea, care a avut loc Duminecă în 8 Octomvrie, I. P. S. Mitropolit Nicolae a ţinut să-i dea prin prezenţa Sa binecuvântarea arhierească şi să-i arete mulţumirea pentru strădanla lui în slujba Bisericii.

Stima şi dragostea de care s'a bucurat Dr. Nicolae Schiau în mijlocul societăţii sibiene, s'a putut vedea din numărul covârşitor de mare al celor ce-au ţinut să-şi ia ultimul rămas bun dela el, cu prilejul înmormântării.

Cuvântările rostite de Prot. Emilian Cioran, Dr. N. Petra în numele baroului, Dr. Bilegan preşedintele Tribunalului şi de dl Constantin Popp în numele băncii „Albina" şi al Societăţii de asigurare „Prima Ardeleană", al căror cenzor răposatul a fost, au exprimat şi ele durerea sinceră ce-o lasă în urmă vrednicul advocat Dr. Nicolae Schiau.

Dumnezeu să-l odihnească cu drepţii şi să dea societăţii româneşti multe exemplare de nobleţea lui.

Citiţi, sprijiniţi şi răspândiţi ziarul

Telegraful Român

tru ştiinţă şi o lipsă de pietate faţă de munca înaintaşilor. O altă greşală este, că ferestrile mărunte cari contribue la penumbra mistică a interiorului au fost înlocuite prin ferestri mari cu chenare moderne de casă; efectul este şi în interior nefavorabil. Un număr de picturi vechi, icoane au fost distrusă prin restaurarea nepricepută înainte de răsboi a zugravului Franz din Toc.

In regiunile vizitate s'au construit în anii din urmă *noui biserici de lemn*. Ele sunt de două soiuri: 1. executate de ţărani ori meşteri mici dela orăşele, 2. după planul unui arhitect de oraş. Cele ridicate azi de ţărani nu mai prezintă deloc calităţi artistice, ele imită pe cele de zid, sunt tencuite, acoperite cu ţiglă şi tinichea, deşi de lemn, ţăranii au uitat cu totul de cele vechi; astfel de biserici de lemn nu are nici un înţeles să se mai edifice, de ex. Valea-mare. Ven. Consistor va putea să pretindă zidirea după modelul vechi, care se va vedea din albumul ce voi publica. Intre bisericile de lemn concepute de arhitecţi deosebită atenţiune merită cea din *Groşi* de Wagner (Hunedoara). Ea poate servi ca exemplu, cum trebue edificată în stil bizantin o biserică de lemn, cu cupolă. Aspectul ei în regiune este foarte favorabil. Costul asemenea redus (vre-o 170.000 lei în afară de material) faţă cu bisericile de zid, cari costă la sate cam până la un milion. Două lucruri însă sunt nepotrivite la biserica din Groşi: tencuiala, văruirea interiorului şi ţigla la acoperiş. In loc de tencuială este de preferat blănuirea cu scânduri a interiorului, ca să nu se piardă nici în interior caracterul lemnului. Cel mai mare defect a acestei biserici este însă, că nu este o operă naţională, nici ţărănească, cum am aşteptà la sate. E opera unui arhitect neroman şi este o artă cultă. Ea reprezintă un tip nou, ruperea tradiţiei şi a stilului vechi. Ar fi de preferit a ambiţiona ţăranii să clădească ei înşişi biserici de lemn dându-le exemple bune pentru păstrarea tradiţiei. Ţăranii susţin, că azi nu mai pot găsi grinzi de stejar atât de lungi şi groase, ca-şi cu secoli înainte, ceeace este exact. Acest neajuns poate însă fi înlăturat prin legarea bârnelor pentru a câştiga dimensiuni mai mari, decât în vechime, când satele aveau populaţie mai mică. Pentru reînvierea tradiţiei vechi a bisericilor de lemn şi a stilului lor de odinioară, Arhiepiscopia este chemată a lua măsuri.

Dintre *bisericile vechi* există 5 cari se menţin la ordin, deşi există bisericile noui de zid: 1. Alun, 2. Vălar, 3. Cernişoara-Florese, 4. Cerbăl, 5. Grădiştea de munte Nr. 1, 2 şi 5 sunt ca artă cele mai valoroase. N. 1 este o biserică relativ mare cu obiecte liturgice şi mobilier splendid lucrat; numai la turn trebue aduse unele modificări. Nr. 2 şi 5 sunt de dimensiuni foarte reduse (7—8 X 3 m) şi la acestea turnurile trebue modificate. Biserica din Dănuleşti este ca exterior mai artistică, numai interiorul e simplu, în exterior nu trebue nimic modificat. Pentru transport la Sibiu cele mai acomodate ar fi cea din Alun, Dănuleşti şi Vălar. Intreg interiorul ar trebui acoperit cu pictură fiindcă lipseşte.

In privinţa *păstrării pe mai departe a bisericilor* de lemn în afară de uz, e nevoe de o matură chibzuire: cari trebue păstrate ca monumente istorice şi cari nu. Trebue să ne mărginim la tipurile cele mai importante şi vechi. Păstrarea lor reclamă cheltueli continue, ceeace cu greu se poate cere comunelor sărace, — aceasta ar fi datoria Comisiunii monum. ist. care însă nu are fonduri suficiente. In baza metodelor mele şi a fotografiilor ce le-am făcut voi putea da răspuns din caz în caz la întrebarea, cari trebue neapărat menţinute şi conservate. Următoarele neprezintând calităţi pot fi demolate: Fintoag, Făgeţel, Coşeşti, Tămăşeşti, Cerbia, Runcul mic, Groşi, Dilja-mare, Măleia.

Se pare, că bisericile sărace au avut în loc de pictură murală decor de xilografii, adecă icoane imprimate pe hârtie. Clişeele şi imprimarea sunt opera ţăranilor probabil tot din comuna Hăjdate (jud. Someş). Altarul, iconostasul, nava şi tinda au fost acoperite cu astfel de tipărituri în una ori mai multe benzi, de. ex. Cernişoara-Florese, Vălar, Alun, Muncelul mare, Braşău, Bătrâna. Aceste xilografii fiind deteriorate şi pe cale a dispărea, ar trebui transportate urgent în muzeul arhiepiscopal. Unele ca dată sunt foarte vechi (1782 la Alun).

Bibliografie

Mitropolitul Sava Brancovici, 1656—1683, de Marina I. Lupaş. Tipografia „Cartea Românească" Cluj, 1939.

Prin apariţia nouei lucrări a drei Marina I. Lupaş, despre viaţa marelui vlădică Sava Brancovici, istoriografia românească se îmbogăţeşte cu o operă de mare valoare din punct de vedere al conţinutului şi de mult gust din punct de vedere tehnic.

Prin tratarea mai ştiinţifică a materialului cunoscut, prin descoperirea unor noui isvoare de informaţie, şi folosind toate contribuţiile cercetătorilor români, sârbi, maghiari şi germani în această chestiune, dra Marina Lupaş reuşeşte să incadreze definitiv în istorie figura marelui mitropolit ardelean, Sava Brancovici.

Cartea e împărţită în trei părţi. Partea I-a cuprinde: „Privire critică asupra isvoarelor şi literaturii istorice relative la personalitatea mitropolitului Sava Brancovici".

Isvoarele narative contemporane se compun din: cronica fratelui său Gheorghe, istoria lui Mihai Cserei, însemnările preotului sas Andrei Gunesch din Petrifalău şi din o notiţă a lui Ion Vitezy.

Gheorghe Brancovici a lăsat două cronici, una românească şi una sârbească. Aceasta din urmă, e mult mai amănunţită şi cuprinde informaţiuni preţioase asupra

Casa clerului din București

In fața svonurilor cari au început să circule, asupra Casei Clerului din București, în calitate de reprezentant al clerului din țară în consiliul de administrație al acestei Case îmi țin de datoria mea să dau preoțimei noastre următoarele lămuriri:

Asociația generală a clerului din București a prezentat Onor. Minister al cultelor și I. P. S. Sale Patriarhului o cerere, împreună cu un proiect de lege, în sensul ca actuala lege a Casei Clerului să se modifice astfel, ca această Casă să treacă în mânile Asociației generale a clerului din București și să se organizeze pe bază de adunare generală, care să aleagă consiliul de administrație și cel de control, fără ingerința altor factori legali în agendele Casei, iar din beneficiul dela sfârșitul anului să se dea o parte membrilor, cari vor fi prezenți la adunarea generală, zece procente consiliului de administrație, cinci procente Asociației generale a clerului din București și cinci procente Asociației cântăreților, precum și alte modificări mai mici.

Subsemnatul am declarat în numele preoțimei din mitropolia Ardealului, că proiectul prezentat de Asociația clerului din București nu poate fi acceptat din următoarele motive:

1. Casa Clerului nu este o instituție de drept privat, ci de drept public, înființată în baza art. 24 din legea de organizare bisericească și art. 23 din regulamentul acestei legi, stând sub autoritatea și controlul organelor superioare bisericești, cari îi garantează existența și administrarea corectă a banilor preoțimei din toată țara. In temeiul acestei situații de legătură cu conducerea oficială a Bisericii Casa Clerului se bucură de scutiri de orice impozite către stat, județ și comună și de orice alte taxe de timbru și de taxe asupra beneficiilor Casei. Această scutire lasă Casei sume considerabile de cari să beneficieze înșiși preoții prin instituțiile pe cari le are în program Casa clerului.

2. Casa Clerului intenționează să înființeze fonduri considerabile a) pentru ajutorarea preoților săraci, b) pentru înzestrarea fetelor sărace de preoți prin danii mai simțitoare sau împrumuturi fără dobândă, c) pentru clădirea de locuințe pe seama preoților cu împrumuturi cu termin lung și dobândă minimală, d) un fond pentru asigurarea pe viață a preoților.

3. Din acest motiv având în vedere că beneficiile realizate de Casa clerului sunt în cea mai mare parte tot dela preoți și vor fi destinate pe seama acestor fonduri, nu se poate accepta propunerea ca aceste beneficii să se împartă, cum cere Asociația clerului din București, ceeace ar însemna după situația actuală a Casei o risipă inutilă de cel puțin optsute de mii lei, care ar crește din an în an, întru cât operațiile Casei sunt înfloritoare.

4. Preoțimea din Mitropolia Ardealului nu este membră a Asociației generale a clerului. Cu toate că la timpul său am declarat că această preoțime este aplicată să alcătuiască o asociație generală a tuturor preoților din țară pe baze reprezentative sau de federalizare actualelor Asociații clericale, până astăzi nu s'a făcut nimic, iar legea Asociației generale a Clerului din București nu lămurește această problemă.

5. Dacă s'ar accepta propunerea noului proiect, preoțimea din Mitropolia Ardealului, nefiind membru a Asociației clerului din București, ar decădea dela toate drepturile față de Casa clerului, având conform legii numai obligații, fără anumite îndreptățiri, întrucât asociația aceasta a clerului nu reprezintă toată preoțimea din țară.

6. Casa clerului nu poate fi desfăcută de organele superioare ale bisericii și ale statului, ca alte asociații de natură culturală, pentrucă deoparte legile bisericești preconizează dreptul eforiei bisericești și a consiliului central de-a veghia și controla gestiunea Casei având și obligația să i garanteze existența, iar de alte parte nu pot fi excluse dela control nici organele statului, prin Ministerul Cultelor, cari au acordat Casei scutințe considerabile.

7. Nu este nici una din Casele de economii similare, organizată pe baze de independență. De ex.: Casa corpului didactic, Casa magistraților, Casa funcționarilor publici etc., cari toate depind de autoritățile lor superioare din stat, cărora li s'a rezervat dreptul de a numi o parte covârșitoare din membri consiliului de administrație, tocmai pentru a garanta o administrație corectă și pentru o răspundere pasibilă de sancțiuni în caz de incorectități sau greșeli.

8. Prin aceasta nu se poate spune că preoții ar fi despoiați de dreptul de a-și administra ei înșiși capitalurile lor, ci dimpotrivă li se garantează atât chivernisirea acestor capitaluri, cât și putința de a beneficia toți preoții înșiși de realizările Casei și nu numai unii, cari ar fi puși la conducerea ei sau unele instituții, cari nu cuprind pe toți preoții din țară.

9. Dacă această Casă s'ar da exclusiv în mâna Asociației generale a clerului din București, ar urma ca atât cântăreții, cât și personalul administrativ mirean dela episcopii să fie exclus dela orice îndreptățiri la această Casă a clerului.

10. Proiectul Asociației generale prevede organizarea adunării generale în analogie cu celelalte corporații bisericești. cu un cleric și doi mireni. Acest principiu nu poate fi aplicat la Casa clerului la care trei părți din membri sunt preoți și abia o parte cântăreții mireni.

11. Un singur punct ar fi de dorit să se modifice, și anume restituirea cotei de 30 procente din beneficiul Casei, care conform legii actuale trece la fondul general bisericesc. Această cotă reprezentând o sumă considerabilă și rămânând în patrimoniul Casei va da acesteia putința să realizeze cu un ceas mai de vreme proiectele sale binefăcătoare pentru membrii Casei. I. P. S. Patriarh Nicodim, înțelegând aceasta perfect de bine, a și făcut declarația, că este aplicat să cedeze de bună voie această cotă pe seama Casei. In cazul acesta n'ar mai fi nevoie nici de modificarea acestui articol prin lege.

12. De altfel orice modificare a statutelor Casei, conform legii de organizare bisericească, — are nevoie în prealabil de avizul autorității superioare bisericești, a Sf. Sinod și a Consiliului central bisericesc, singurele organe oficiale supreme și responsabile ale bisericii ortodoxe din țară.

In concluzie: proiectul prezentat de Asociația clerului din București, pentru modificarea legii actuale a Casei clerului, preoțimea din Mitropolia Ardealului nu-l poate accepta. Legea actuală este bună, pentrucă garantează o administrație absolut corectă, cu perspectivele cele mai frumoase pentru beneficii considerabile, de cari să se bucure toți membri Casei, fără excepție. Câtă vreme Casa clerului va sta pe temeiul acestei legi, preoțimea din mitropolia Ardealului îi acordă toată încrederea și sprijinul, fiind prin aceasta pe deplin acoperite interesele ei profesionale.

Dr. Seb. Stanca

*

NOTĂ. Ținem să observăm, că I. P. S. Sa Mitropolitul nostru Nicolae, dela înființarea acestei Case a fost de părerea, că nu e oportun și consult, ca clerul nostru, în mijlocul preocupărilor materialiste ale zilelor noastre, să înființeze instituțiuni pentru negoțul de bani, deoarece asemenea ocupațiuni sunt în contrazicere cu dispozițiunile canonice și incompatibile cu misiunea spirituală a preoțimei. Aceasta părere I. P. S. Sa și-a exprimat-o în repețite rânduri și în scris și personal atât în Sf. Sinod, cât și la Consiliul central bisericesc, atrăgând atențiunea asupra consecințelor neplăcute pentru prestigiul Bisericii în cazul eventualelor neînțelegeri și nereguli. RED.

Conferințe preoțești. — Preoțimea tractului Brașov s'a întrunit în prima conferință de toamnă, în 28 Sept. c. La ora 9 dimineața preoții erau în biserica Sf. Nicolae la slujba oficiată de părintele protopop Dr. N. Stinghe, înconjurat de un sobor de preoți. Predica a fost ținută de părintele *Valeriu Voineag*-Brașov-Tocile, care a vorbit despre lucrarea lui Dumnezeu în ortodoxia noastră sfântă. Exemplele din natură, împletite cu potrivite citate din Sf. Scriptură, au dat aspectul unei cuvântări de efect, al cărui fond, expus într'o formă clară, s'a înscris adânc în inimile celor de față.

Ședința intimă s'a ținut la sediul protopopiatului Brașov, unde părintele protopop deschide ședința, exprimându-și bucuria de a vedea pe preoți, și de data aceasta, prezenți la datorie. Se evocă amintirea părintelui Maxim. Cărpiniș, trecut atât de repede la cele veșnice și se păstrează o clipă de adâncă reculegere. Părintele protopop prezintă conferinții pe noii membri cari s'au ataşat acestui tract, și anume pe preoții: V. Voineag-Brașov-Tocile, I. Boțoman-Satu-nou și Bârsan-Brașov-Dârste. Este salutat și părintele Gh. Grama, noul catehet al liceului I. Meșotă.

Părintele *Gheorghe Constantin*-Br.-Stupini, dă cetire lucrării: „Taina sfintei mărturisiri din punct de vedere pastoral". Tema a fost temeinic lucrată. Au luat parte la discuții preoții: Debu, Z. Popovici, Turcu, Șerbu și Voineag.

Se citește o adresă din partea Insp. preg. premilitare care cere a se numi trei preoți, ca misionari pentru combaterea sectarismului în județ. Sânt numiți preoții: Turcu, Șerbu și Voineag.

In vederea intensificării activității și propagandei religioase în tractul Brașov, pentru a se ajunge să se trăiască o viață mai duhovnicească, se decide ca pe viitor la toate conferințele preoțești să fie poftit și poporul, iar aceste conferințe să fie ținute nu numai la biserica protopopească, ci la fiecare biserică din Brașov, pe rând, și apoi să se facă misiuni la sate, așa cum cer împrejurările.

---

vieții lui Sava. Partea privitoare la Sava din această cronică a fost tradusă și comentată de dl profesor Silviu Dragomir în Anuarul institutului de istorie națională din Cluj.

Isvoarele documentare sunt mult mai numeroase decât cele narative, pe care le completează și le verifică în acelaș timp. Ele se compun din acte adresate lui Sava, acte și scrisori emanate dela Sava și acte privitoare la Sava.

Din aceste isvoare documentare merită să fie menționat actul hirotoniei lui Sava de către mitropolitul Ștefan al Ungro-Vlahiei, (14 Septemvrie 1656). Decretul acesta e scris în românește și e reprodus în întregime în cronica lui Gheorghe Brancovici.

Ca importante isvoare documentare avem diplomele de întărire în vlădicie, date de principii Ardealului: Gheorghe Rákoczi la 28 Dec. 1656, diploma lui Acațiu Barcsai din 9 Ianuarie 1659 și cea a lui Mihai Apaffi din 23 Aprilie 1662, precum și alte decrete princiare privitoare la biserica românească din Ardeal, în timpul păstoriei lui Sava. Deasemenea ni s'au păstrat: actul de danie dela țarul Alexie Mihailovici din 28 August 1668 (greșit în text 1665) și actul de acuzare scris de notarul lui Apaffi, Petru Alvinczi, în 2 Iulie 1680.

Dintre actele scrise de Sava, unele se păstrează în arhiva ministerului de externe din Moscova, altele la Bistrița, iar scrisoarea de întărire a preotului Paștiu se află în arhiva Bibliotecii universității din Cluj. Interesant că în acest act, în care preotul e sfătuit să propovăduiască românește, Sava se iscălește *Brancovoanu* și nu Brancovici.

Isvoarele legendare nu lipsesc nici ele. Prin statornicia sa în ortodoxism și prin suferințele și casnele la care a fost supus de calvinul principe Mihail Apaffi, Sava a devenit o figură legendară a românilor ardeleni.

E cunoscută legenda care vrea să arate umilirea lui Sava de către Apaffi, care i-a adus spre botezare un cățel înfășat în scutece.

S. Clain, P. Maior, V. Mangra și Gh. B.-Duică sunt pentru veridicitarea legendei. Gheorghe Șincai, Bunea și profesorul Dragomir o nesocotesc.

Acesta din urmă a dovedit că legenda nu e întemeiată și că avem de a face cu o adaptare a unei vechi legende grecești privitoare la patriarhul Maxim, căruia sultanul i-a cerut să hirotonisească un câne.

Despre legenda cu cățelul și alte chinuri ce a suferit Sava, Samoil Clain scrie: „Sava toate întâmplările acestea le-a pățit pentru credință, că s'a împotrivit eresului calvinesc și l-a lăpădat și nu a vrut a se uni cu acela. Despre aceleași suferințe a mitropolitului Sava putem ceti în cronica lui Mihai Cserei următoarele rânduri: „pe bietul nevinovatul vlădică l-au scos dela închisoare și numai în cămașe și ismene, atât l-au biciuit, până ce s'au rupt și au căzut cămașa, ismenele, și carnea de pe dânsul, pentru care ne mai putându-și ținea lipsa cea firească a trupului, a trebuit mișelul să moară".

Șincai și Maior văd în Sava o victimă a lui Apaffi și un bun ortodox, iar alții ca August Treboniu Laurian fac din Sava «*un martir al credinței românești*». Profesorul brașovean, Ion Al. Lapedatu, scria la 1874: „s'ar cuveni să-l serbăm pe Sava ca pe un sfânt al neamului nostru, să-i dăm onoruri de sfânt, căci a murit pentru biserică și națiune." Admiratori înfocați ai lui Sava în sec. XIX au mai fost Andrei baron de Șaguna și istoriografii ardeleni Alex. Papiu Ilarianu și Gheorghe Barițiu.

In sec. XX apar însă lucrările canonicului dela Blaj, Aug. Bunea, „Vechile episcopii românești a Vadului, Geoagiului, Silvașului și Belgradului" precum și „Ierarhia românilor din Ardeal și Ungaria".

Pentru prima dată, Sava e arătat, în ochii contimporanilor săi de către Bunea ca un rău român. Il găsim pe sârbul Sava — scria Bunea — aplecat a introduce instituții și credințe calvinești și greci întru promovarea limbii și literaturii românești". Bunea vedea în Sava un sârb nu numai de origină, ci și de sentimente.

Din partea ortodocșilor ardeleni s'a reacționat de către Vasile Mangra printr'un temeinic studiu apărut la Arad în 1906. După această dată, istoricii români, Nic. Iorga, I. Lupaș, și în special dl Silviu Dragomir aduc date noui pentru o mai temeinică cunoaștere a vieții mitropolitului Sava.

In partea II-a, autoarea tratează originea și familia lui Sava.

Familia lui Sava e de origină sârbească, fără însă a avea vreo legătură cu dinastia despoților Brancovici, cum susține fratele mitropolitului în cronica sa.

Inainte de călugărie, Sava s'a numit Simeon. In tinerețe a călătorit mult prin Ungaria, Sârbia, și în urmă s'a oprit mai mult timp la mânăstirea Comana, din Muntenia, la unchiul său, episcopul Longhin.

Intors în orășelul său de naștere e ales protopop al Ineului.

Ineul era o cetate de graniță și Sava, de multe ori, era pe ziduri apărând cetatea contra turcilor. Aceștia îi știau de frică și-l acuzau chiar că, „ziua e popă, iar noaptea dușman înarmat și stricător de pace".

In 1656, clericii și mirenii adunați în Alba-Iulia l-au socotit demn de a fi mitropolitul Ardealului. Cu scrisori de recomandație din partea lui Gheorghe Rákoczi II pleacă la Târgoviște pentru a fi hirotonit de către mitropolitul Ungro-Vlahiei, la 14 Septemvrie 1656.

Pentru personalitatea sa și pentru

Părintele *P. Debu* propune să se facă un registru mare al protopopiatului unde să fie trecută toată activitatea tractului, iar despre lucrările prezentate să se facă un dosar special, ca să rămână pentru posteritate o oglindă fidelă a muncii depuse de preoţimea tractului Braşov.

Părintele protopop Stinghe împărtăşeşte membrilor conferinţii marea bucurie că venerabilul nostru frate părintele *Zenovie Popovici* a fost decorat cu o mare decoraţie militară, ceeace înseamnă o deosebită satisfacţie pentru decorat şi o cinste pentru tractul Braşov. Preoţii felicită pe părintele Popovici pentru binemeritata cinste de care s'a învrednicit.

Preoţimea tractului Braşov ţine să-şi exprime tot devotamentul său faţă de I. P. S. Sa Mitropolitul *Nicolae*, care în aceste clipe grele conduce cu înţelepciune naia bisericii ardelene. — *Cor.*

INFORMAŢIUNI

Ştire personală. I. P. S. Sa Mitropolitul nostru *Nicolae* a plecat astăzi, 13 Octomvrie a. c., dela reşedinţă, în protopopiatul Zarandului pentru a sfinţi în 14, 15 şi 16 cor. bisericile nou zidite din parohiile Brad, Ruda şi Bucureşti.

Serviciul Social şi-a suspendat orce activitate, bugetul lui trecând la Ministerul Apărării Naţionale.

Instrucţiuni. Ministerul aerului şi marinei comunică următoarele instrucţiuni pentru cetăţeni în caz de răsboi: Asupra fiecărui cetăţean trebue să se găsească următoarele medicamente, păstrate într'o cutie cât mai rezistentă şi uşor de păstrat:

50 grame amestec de clorură de var cu talc, într'un pachet bine închis;

10 perle de eter (cu câte 0.20 gr. eter fiecare) într'un tub sau cutie;

20 grame alifie contra arsurilor (care să conţină în principiu) 40% untură de peşte, lanolină şi vaselină pentru 100 gr.;

25 grame tinctură de iod, pe cât posibil în sticlă;

25 grame alcool rectificat;

1—2 bucăţi faşe împachetate în hârtie cerată;

25 grame vată hidrofilă, în hârtie cerată.

Vindecarea cancerului? Profesorul Durand din Franţa, vestesc ziarele, aplică *petrolul* pentru lecuirea cancerului. In special cancerul de pe obraz s'ar vindeca bine cu acest medicament. De sine înţeles că petrolul, în acest caz, este supus unei preparaţii deosebite.

ŞTIRI LOCALE

Predică în catedrala din Sibiu. Duminecă, în 15 Octomvrie 1939, va predica Părintele *S. Cândea.*

Luni în 16 c. fiind aniversarea zilei de naştere a M. Sale Regelui, băncile din localitate nu lucrează.

CARŢI ŞI REVISTE

Revista Teologică. Organ pentru ştiinţa şi viaţa bisericească, apare lunar, sub patronajul I. P. S. Mitropolit *Nicolae.* Abonamentul pe un an: 260 lei. Redacţia şi administraţia: Academia teologică, Sibiu, strada Mitropoliei 24—28. Redactor: prof. *Dr. Grigorie T. Marcu* — Numărul pe Octomvrie 1939 cuprinde: Diacon Dr. Grigorie Marcu: Atitudinea preoţimii noastre faţă de evenimentele actuale. Prot. Dr. Seb. Stanca: Propaganda unaţiei în Munţii Apuseni. Prot. Em. Cioran: Mitropolitul Şaguna şi administrarea averilor bisericeşti. Preot Vasile Coman: Raportul dintre rugăciunile pentru cei morţi şi purgator. Pr. Axente Tomuş: Preotul şi sănătatea poporului. Prof. Dr. Nic. Neaga: Eclesiastul (Scurte note explicative). Prot. M. Neagu: Predică la Dumineca XXI după Rusalii. Dr. Grigorie T. Marcu: Atitudini: Regimul sectelor în România (VI. Instabilitatea lui. Decizia ministerială din 12 Iulie 1939). Dr. Grigorie T. Marcu, Pr. Ioan Chioaru, Diacon Iosif E. Naghiu, Pr. D. Veştemean, Pr. I. Bunea, Pr. L. David şi Prof. Dr. Nicolae Neaga: Mişcarea literară: Ortodoxie şi Românism. Predici despre pocăinţă şi despre Sf. Vavila. Hristos şi mântuirea sufletească a orăşenilor. Mitropolitul Sava Brancovici. Urmarea lui Hristos. Periodizarea în Istoria bisericească universală. Seadings in Sf. John's Gospel. Cinq méditations sur l'existence. Viaţa şi activitatea episcopului Vasile Moga. Patriarhul Miron. Adevărata biserică a lui Hristos. Pe urmele strămoşilor. Gr. T. M.: Note şi informaţii: † Armand Călinescu. „Naţionalism şi Teologie la Nichifor Crainic". „Biserica sfântului mormânt". Marcu Eugenicul maltratat de „Cultura creştină". Mărunte.

Anunţuri şi reclame

Cel mai respândit ziar care poate fi întrebuinţat pentru anunţuri şi reclame în cercurile preoţeşti din Ardeal, este

Telegraful Român

Anunţuri şi reclame se primesc la Administraţia ziarului, în Sibiu, strada Mitropoliei Nr. 45.

Nr. 4825/1939

Concurs din oficiu

Pentru întregirea parohiei vacante de clasa I (întâia) **Drăguş,** din protopopiatul Avrig, se publică concurs cu termin de 30 zile dela prima publicare în Telegraful Român.

Beneficiile împreunate cu postul de paroh din Drăguş sunt cele fasionate în coala B a parohiei şi retribuţiunile dela stat conform cu pregătirea şi timpul de serviciu al candidatului.

Doritorii de a ocupa acest post îşi vor trimite cererile însoţite de actele necesare la oficiul protopopesc din Avrig, judeţul Sibiu.

Binecuvântarea de candidare se dă de I. P. S. Chiriarh.

Candidaţii se vor putea prezenta în parohie numai după ce-şi vor fi esoporat binecuvântarea de candidare şi numai cu prealabila învoire a protopopului locului.

Sibiu, din şedinţa secţiei bisericeşti, a Consiliului arhiepiscopesc, ţinută la 10 Octomvrie 1939.

Consiliul arhiepiscopesc

Nr. 196/1939 (78) 2—3

Concurs

Pentru întregirea parohiei de clasa III-a **Gurasada,** din protopopiatul Ilia, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima apariţie în Telegraful Român.

Venitele acestui post sânt:

1. Salarul dela stat.
2. Folosirea cimiterului $1^1/_2$ jug.
3. 2 jug. eclejie veche.
4. Adăul dela fiecare familie.
5. Până la cumpărarea sau edificarea casei parohiale, un ajutor de chirie de lei 3000 anual.
6. Venitele stolare uzitate în tract.

Cererile de concurs şi aprobarea de a concura dela Prea Ven. Consiliu Arhiepiscopesc, se vor înainta în termen oficiului protopopesc, iar concurenţii, cu avizul protopopului, se vor prezenta în parohie pentru a face cunoştinţă cu credincioşii.

Oficiul protopopesc al tractului Ilia, în înţegere cu Consiliul parohial.

Ilia, la 20 August 1939.

Iuliu Josan
protopop

Au apărut urmatoarele compoziţii muzicale de **Timotei Popovici:**

1. Cântările liturgiei
pentru voci mixte
ediţie nouă primenită şi îmbogăţită. Un exemplar legat frumos Lei 200 —

2. Cântările liturgiei
pentru 3 voci egale
ediţia V-a. Un exemplar legat frumos Lei 100·—
De vânzare la **Librăria Arhidiecezană Sibiu**

Nr. 181—1939 (82) 1—3

Concurs

Pentru întregirea parohiei vacante de clasa III-a, **Richişul,** protopopiatul Târnavamare, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în Tel. Român.

Beneficiile împreunate cu acest post:

1. Salarul dela stat.
2. Casă parohială cu dependenţe, în stare bună.
3. Sesiune parohială 12 jugăre, arător şi fânaţ.
4. Una vie cu circa 700 viţe de rod.
5. 12 stânjini lemne de foc dela primăria comunală, făcutul şi adusul lemnelor privesc pe preot.
6. Stola uzitată în parohie.

Cererile de concurs, cu toate documentele şi cu încuviinţarea specială a Prea Veneratului Consiliu arhiepiscopesc, se vor înainta oficiului protopopesc, în termenul indicat.

Candidaţii se vor prezenta, cu încuviinţarea prealabilă a oficiului protopopesc, în vreo Duminecă sau sărbătoare la biserică spre a se face cunoscuţi parohienilor.

Dumbrăveni, la 4 Iulie 1939.

Oficiul protopopesc ortodox român în înţelegere cu consiliul parohial.

Ioan Dragolea
protopop.

C. preoţi să stea în fruntea mişcării

Oastea Domnului

Nr. 10.848—1939 (83) 1—3

Concurs

Pentru întregirea parohiei vacante de clasa I-a, **Geoagiu-Joseni,** din protopopiatul Geoagiului, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în Telegraful Român.

Venitele împreunate cu acest post:

1. Salar dela stat.
2. Casă parohială.
3. Sesiune parohială veche: 3 jug. 88 stp. arător, 1108 stp. grădină. Provenit din reforma agrară: 3 jug. arător, 2 jug. fânaţ şi 1 jugăr cimitir.
3. Stola din parohie.

Doritorii de a ocupa acest post îşi vor înainta cererile de concurs cu documentele necesare şi încuviinţaren Prea V. Consiliu arhiepiscopesc în termin legal oficiului protopopesc ortodox român din Geoagiu, având a se prezenta în vreo Duminecă sau sărbătoare la biserică pentru a fi cunoscuţi de popor.

Geoagiu-Joseni, la 2 Octomvrie 1939.

Oficiul protopopesc ortodox rom. al Geoagiului în înţelegere cu consiliul parohial.

Teodor Glodeanu
protopop

amiciţia ce-l lega de voevozii români, Rákoczi, la 28 Decemvrie 1656 prin diploma de întărire, îi acordă o jurisdicţie cu mult mai largă decât a avut-o Simeon Ştefan şi ceilalţi mitropoliţi ardeleni.

Lui Sava, Rákoczi nu i a impus decât tipărirea de cărţi în limba naţională şi o mai multă grije pentru şcoli. Pe el nu l-a mai pus sub atârnare faţă de superintendentul calvin ca pe Gheorghe Ştefan.

După căderea lui Rákoczi, încep o serie de momente critice pentru Sava, care abia la 1662 îşi vede situaţia consolidată prin decretul de întărire al noului principe Mihail Apaffi din acel an.

Cei 4 ani de nelinişte şi lupte pentru tronul Transilvaniei au adus pagube mari şi mitropoliei. Mănăstirea a fost arsă. Indată după liniştirea lucrurilor, Sava a fost nevoit să refacă reşedinţa şi mănăstirea mitropoliei de Alba-Iulia. O acoperi cu ţiglă şi a comandat în Ţara românească cruci de fier cu globuri de aramă.

Neputând susţinea şcoala şi restaura tipografia, cu mijloace proprii, în 1668, pleacă în Rusia după milostenii.

E primit de ţar la Moscova de 2 ori, la 31 Mai 1668 şi la 2 August acelaş an. In această audienţă de adio, ţarul Alexei Mihailovici l-a dăruit cu 200 ruble. In hrisovul de danie i se permitea să vină în Rusia după ajutoare tot la 7 ani, să aibă la dispoziţie care, însoţitori şi să fie scutit de vamă.

Buna primire a lui Sava în Rusia a fost văzută cu ochi răi de către principele calvin şi, după înapoiere, Apaffi începe a-l prigoni. I se impun noui condiţii, între care cea mai umilitoare era dependenţa lui faţă de episcopul calvin. Hirotonirile de preoţi şi protopopi, precum şi hotărârile sinodale trebuiau să aibă aprobarea acestuia.

In 1675 Sava convoacă la Belgrad un mare sobor de protopopi. S'au luat măsuri contra superstiţiilor, măsuri disciplinare contra preoţilor cari umblă beţi „prin târg şi pela crâşmă", s'a mai hotărât ca învăţătura lui Dumnezeu să se vestească în limba română, popii cari nu ştiu româneşte şi se încăpăţinează a servi sârbeşte, precum şi cei aleşi fără consimţământul protopopilor, să fie scoşi din popie. Mirenii erau obligaţi a plăti preoţii şi a învăţa Tatăl Nostru, Crezul şi cele 10 porunci.

Prin aceste măsuri, Sava a urmărit ridicarea preoţimii la un nivel mai înalt, precum şi naţionalizarea bisericii ardelene. Se pare că Apaffi a fost satisfăcut de aceste hotărâri, căci decretele din 1676, 1678 şi 1679 sunt favorabile bisericii ortodoxe şi lui Sava. Acesta însă face greşala că împreună cu fratele său Gheorghe se amestecă în afaceri politice, simpatizând cu cei cari complotau contra lui Apaffi.

Complotiştii sunt descoperiţi, răsvrătitul Beldy fu trimis la Constantinopol, iar contra lui Sava, în 2 Iulie 1680, principele constituì un scaun de judecată.

Duşmanii lui, pe motive mai mult inventate, şi în dorinţa de a pune mâna pe averea lui Sava, au hotărât destituirea mitropolitului.

Sava pare să fi avut o frumoasă avere, căci la 29 Septemvrie 1680, Apaffi şi-a trimis oameni credincioşi la Sibiu cu ordin să ridice şi să aducă de acolo bani vlădicului valah.

La 4 Septemvrie 1680 fu ales mitropolit Iosif Budai. Şerban Cantacuzino, domnul Munteniei, şi reprezentantul său la Poartă, Constantin Brâncoveanu, au cheltuit 500.000 de taleri pentru înlăturarea lui Apaffi şi restabilirea lui Sava.

Principele Apaffi, de teamă, l-a eliberat pe Sava din închisoare.

Mitropolitul însă n'a mai trăit mult şi s'a stins în umbră, fără să se cunoască locul şi data morţii.

O dedicaţie depe evanghelia dăruită de Gheorghe Brancovici bisericii din Veştem, la 1 Mai 1683, dovedeşte că la această dată mitropolitul era mort, probabil la începutul acelui an.

Fratelui său Gheorghe, refugiat în Ţara românească, îi scria înainte de a muri aceste rânduri: „să mergi cu bine şi Domnul Dumnezeu să te călăuzească... pentru ca să poţi păstra viaţa în ortodoxie, îţi reamintesc un singur sfat: *niciodată să nu te lepezi de credinţa dreaptă a strămoşilor noştri*».

Autorul acestor rânduri, care este mitropolitul Sava, cel biciuit în temniţele lui Apaffi pentru statornicia lui în ortodoxism, merită aprecierile lui August Treboniu Laurian de a fi considerat ca un martir al credinţei româneşti.

In partea III-a, autoarea acestei valoroase lucrări dă 10 documente între cari şi diploma împăratului Leopold din 1683, prin care acesta conferea lui Sava şi fratelui său Gheorghe titlul de baron.

In aceste vremuri de pronunţate afirmări naţionale şi confesionale, apariţia acestei lucrări trebue salutată cu bucurie pentru nota ei românească şi ortodoxă.

Ioan Hurdubeţiu
profesor

Redactor responsabil: Prot. Dr. D. Stăniloae

Editura şi tiparul Tipografiei Arhidiecezane